

It's the productivity, stupid!

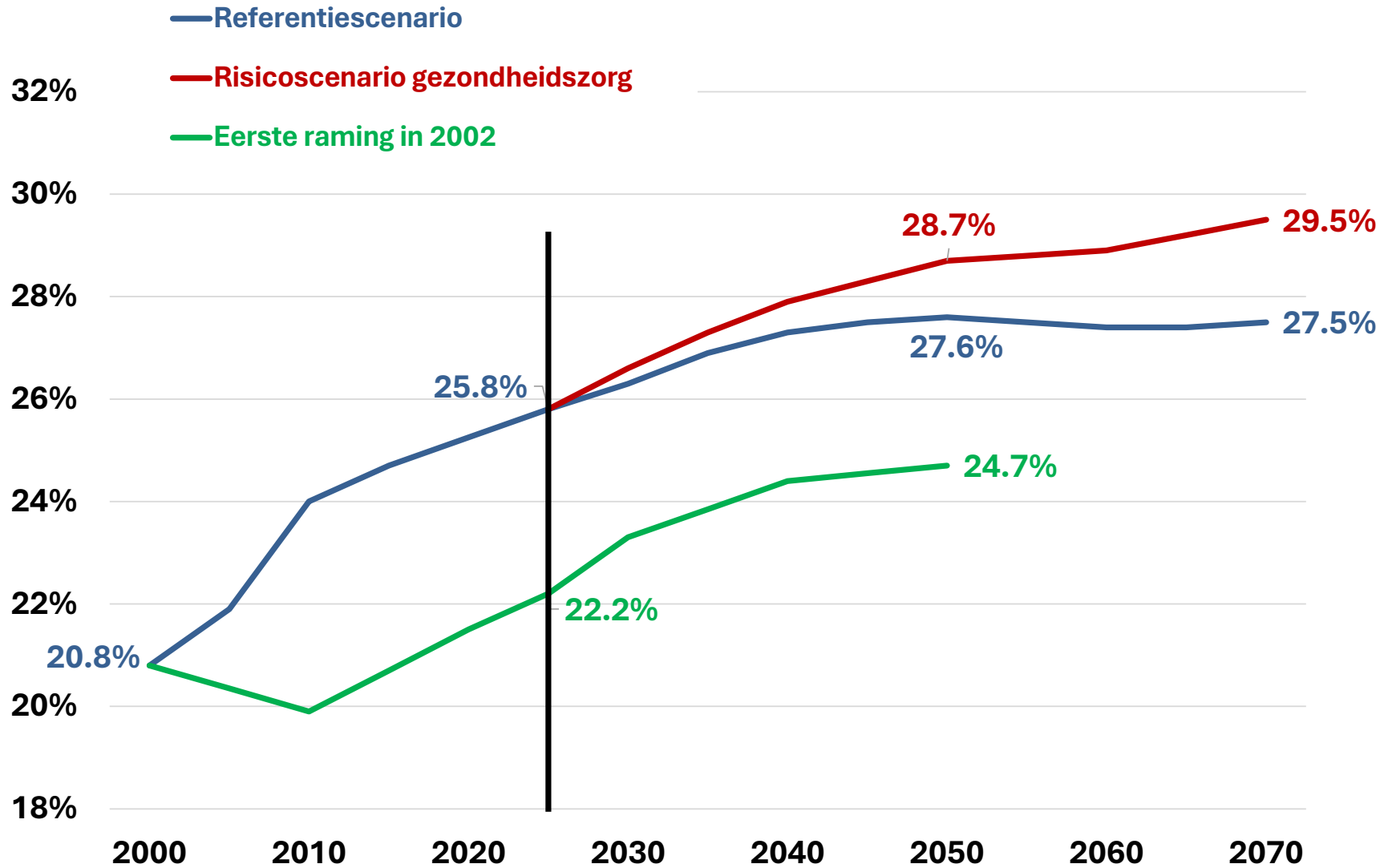
Gert Peersman

Universiteit Gent

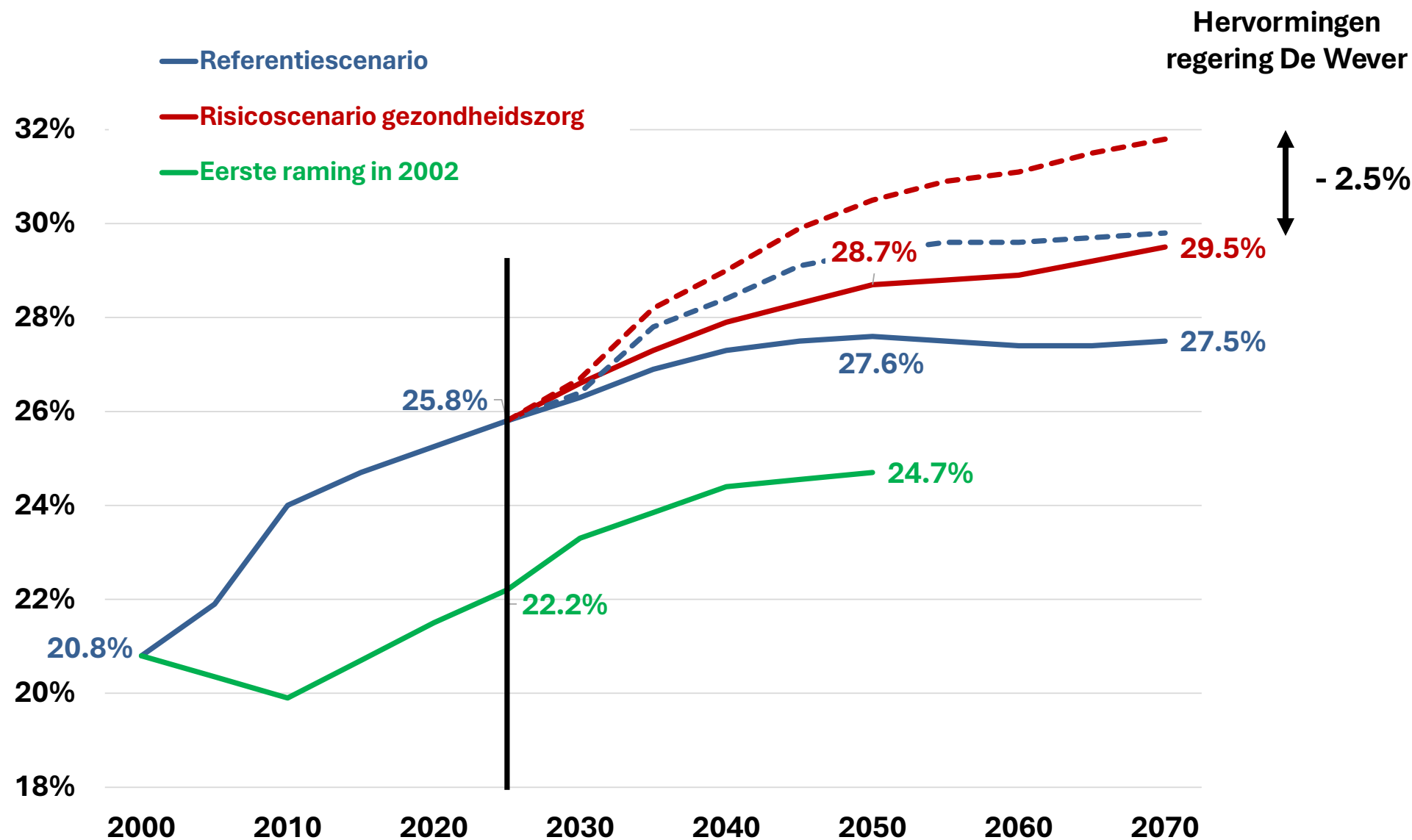
De Belgische overheid zit financieel in moeilijk vaarwater...

... en het **einde is helaas nog niet in zicht**

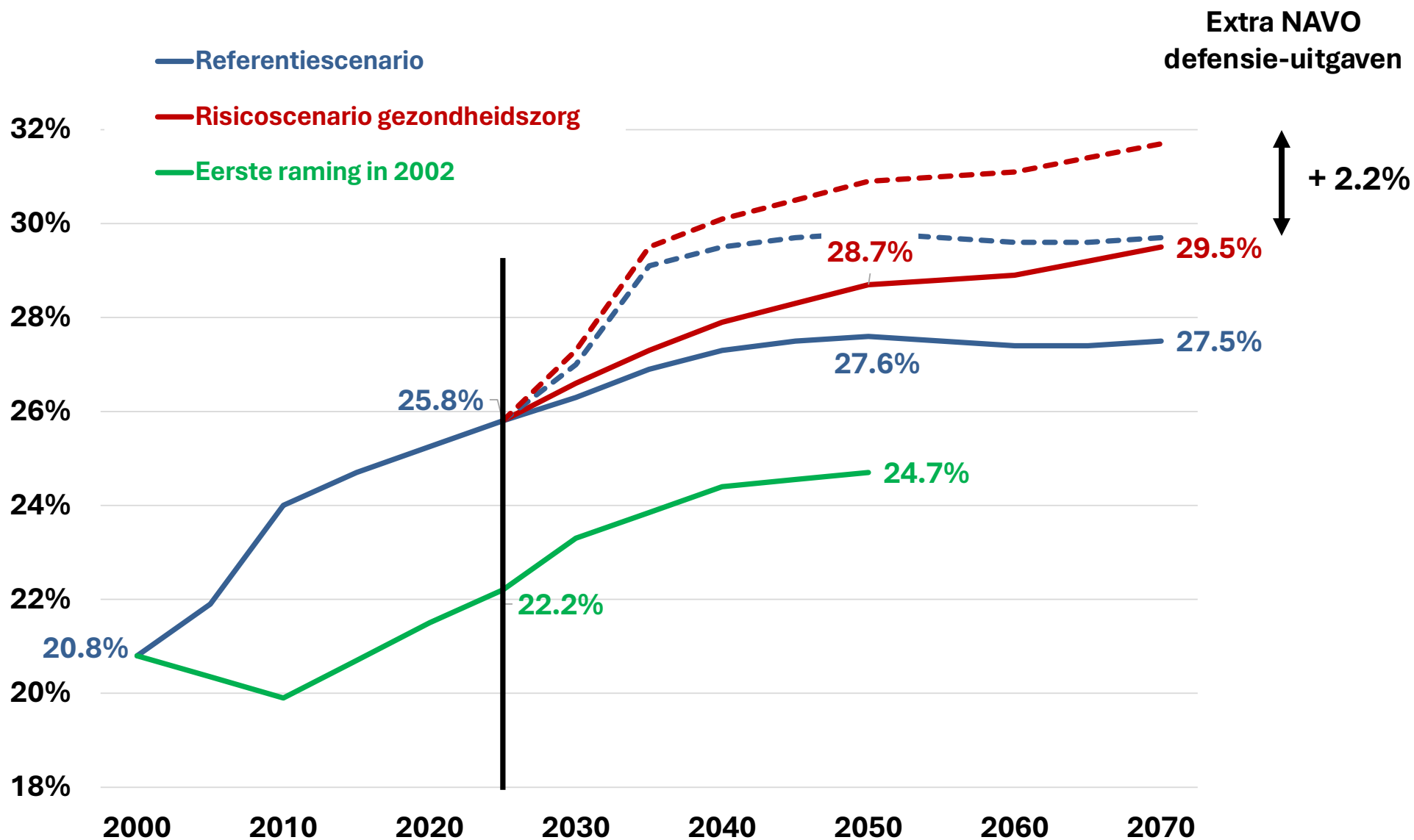
Prognoses sociale uitgaven Belgische overheid (% van BBP)

Prognoses sociale uitgaven Belgische overheid (% van BBP)

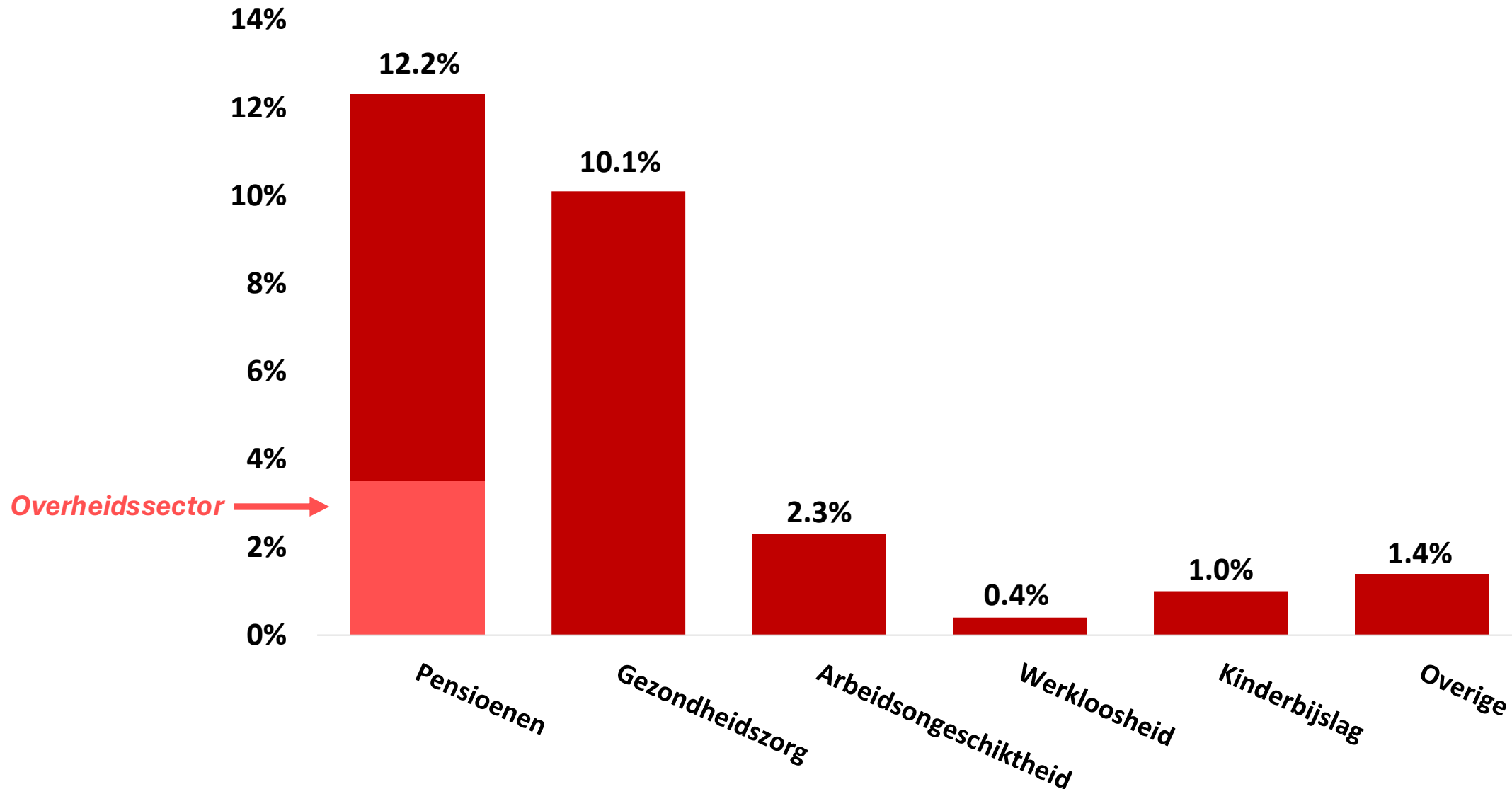
Prognoses sociale uitgaven Belgische overheid (% van BBP)

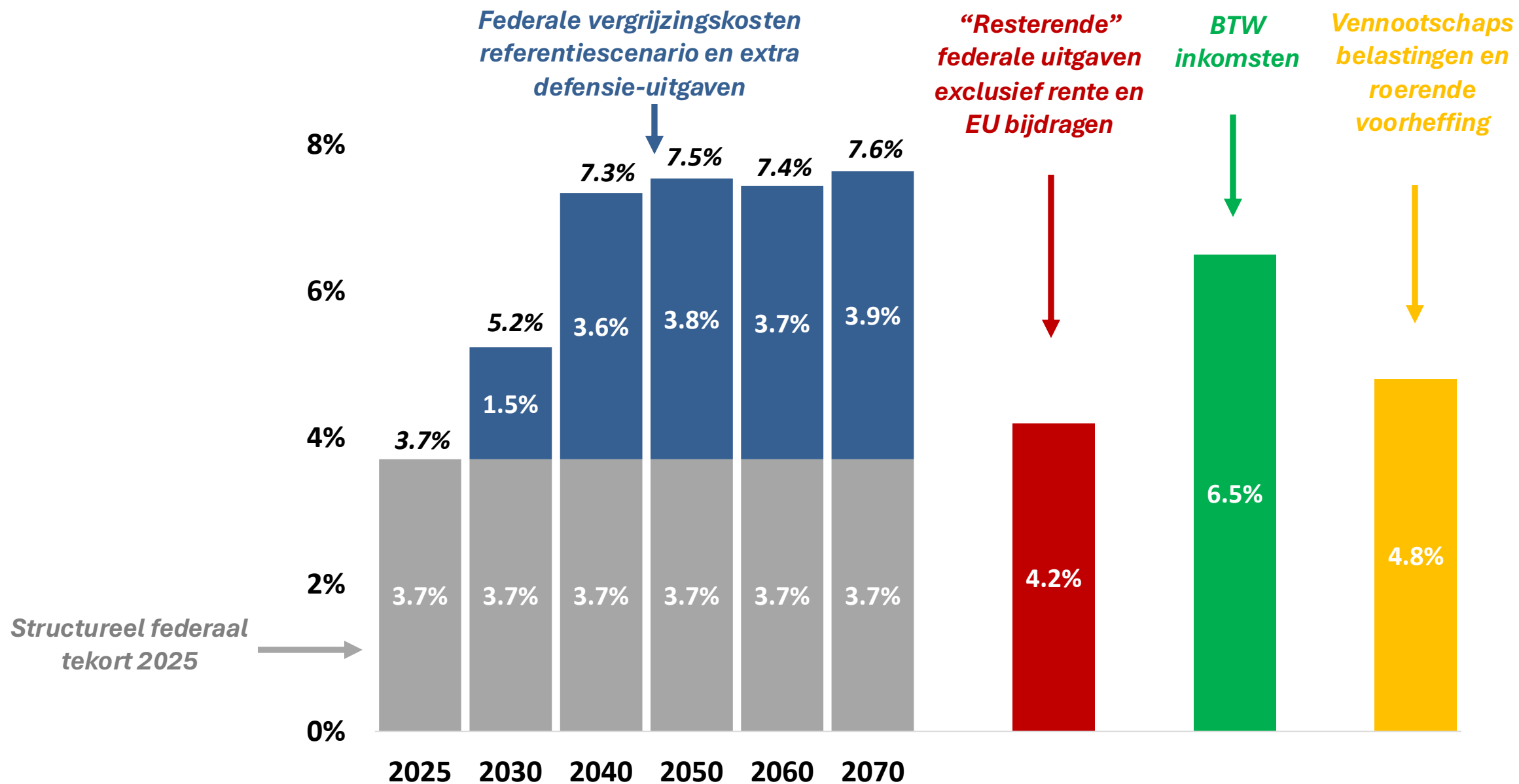
En en en...

Geen enkel ander land combineert een hoge **staatsschuld**, een substantieel **begrotingstekort**, dergelijke **vergrijzingskosten** én een grote inhaalbeweging voor **defensie-uitgaven**

Samenstelling sociale uitgaven (% van BBP in 2070)

Structurele gevolgen FEDERALE begroting... (% van BBP)

Hoe zijn we hier beland?

En vooral: hoe geraken we eruit?

It's the productivity, stupid!

Cruciale belang van BBP-groei

Vergrijzingsuitgaven (kosten) worden uitgedrukt als % van het BBP

	2024	2030	2050	2070
Evolutie BBP	100.0	108.1	142.2	188.3
Sociale uitgaven referentiescenario	25.8	28.4	39.3	51.8
% van BBP	25.8%	26.3%	27.6%	27.5%

- In 2070 zullen de sociale uitgaven overeenkomen met **51.8% van het huidige BBP** (zonder inflatie), maar door de groei van het BBP van 100 naar 188.3 zou dat in 2070 "slechts" 27.5% van het BBP moeten zijn
- Indien dit gerealiseerd wordt, hoeft het **netto inkomen** van toekomstige generaties niet achteruit te gaan
- **MAAR:** bij 0.25%-punt lagere (hogere) gemiddelde BBP-groei stijgen (dalen) de kosten met 2.0% v.h. BBP!!!

Cruciale belang van BBP-groei

Vergrijzingsuitgaven (kosten) worden uitgedrukt als % van het BBP

	2024	2030	2050	2070
Evolutie BBP	100.0	108.1	142.2	188.3
Sociale uitgaven referentiescenario	25.8	28.4	39.3	51.8
% van BBP	25.8%	26.3%	27.6%	27.5%

Eerste raming in 2002	118.6
Sociale uitgaven	26.3
% van BBP	22.2%

- Lagere BBP-groei is de belangrijkste reden waarom de sociale uitgaven (als % van het BBP) veel sterker zijn gestegen dan de ramingen in het eerste vergrijzingsrapport — **de uitgaven zelf zijn zelfs minder toegenomen!**

BBP accounting

$$BBP = WERKNEMERS * TOEGEVOEGDE WAARDE PER WERKNEMER$$

Productie
(toegevoegde waarde)
Nationaal inkomen

Jobs, jobs, jobs

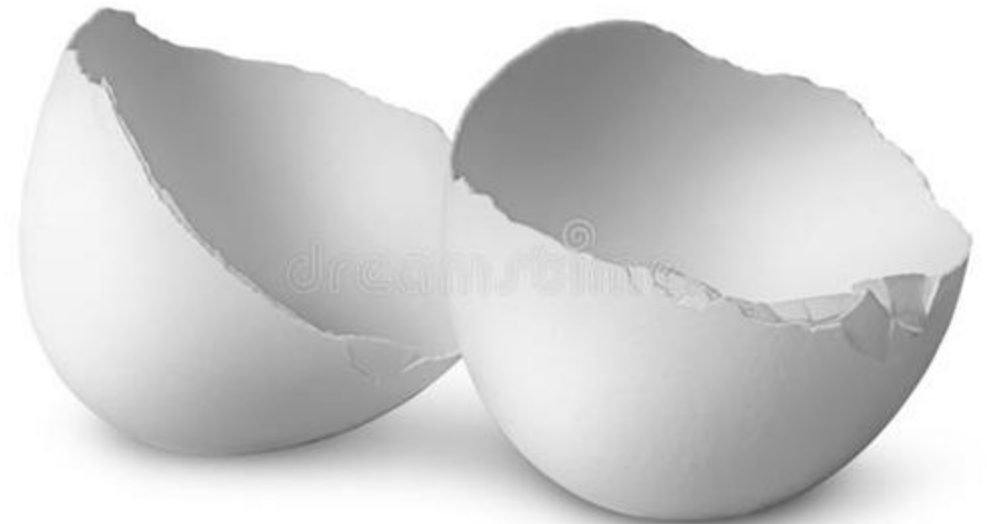
Arbeidsproductiviteit

Zijn jobs, jobs, jobs het ei van Columbus?

Er zijn veel meer jobs gecreëerd (>500,000 meer dan voorzien...), en de werkzaamheidsgraad is sterker gestegen dan “bij constant beleid” werd geraamd in 2002, maar dat bleek geen toverformule

De projecties gaan uit van een werkzaamheidsgraad van $\pm 80\%$ tegen 2040, en stabilisatie daarna (632,000 extra jobs in 2070), maar dat is **slechts 18% van de totale beoogde BBP-groei**

- En bij een sterkere stijging blijft de impact op de begroting beperkt omdat die extra jobs typisch deeltijdse en kortgeschoolde banen zijn

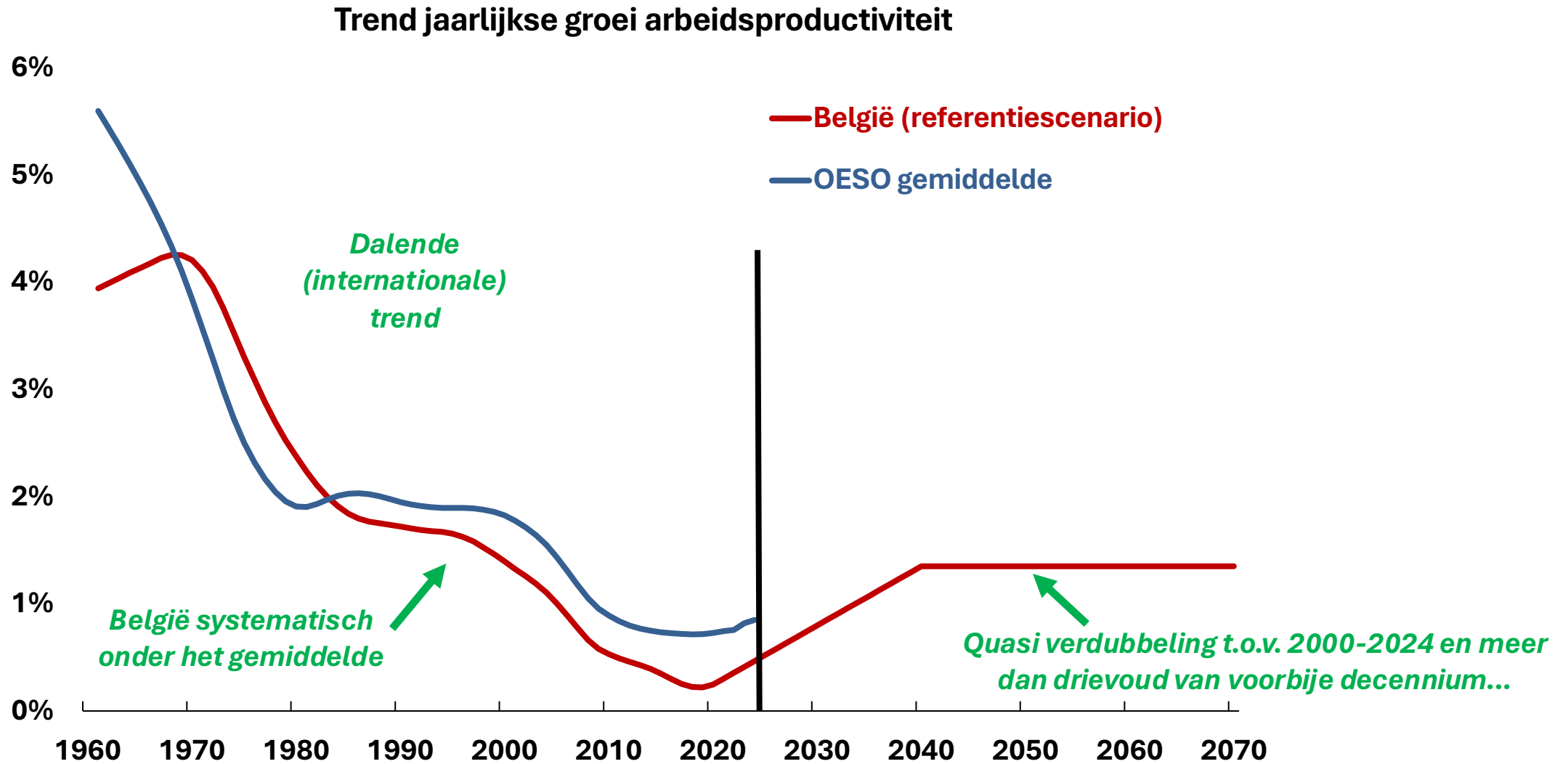
It's the productivity, stupid!

De sterkere stijging van de sociale uitgaven sinds het rapport van 2002 is volledig toe te schrijven aan een **lagere productiviteitsgroei dan oorspronkelijk geraamd**

82% van de toekomstige BBP-groei moet komen van productiviteitsgroei: gemiddeld 1.1% per jaar

- MAAR: als de productiviteitsgroei bijvoorbeeld 0.3 procentpunt lager uitvalt, stijgen de vergrijzingskosten in 2070 met $\pm 2.3\%$ van het BBP
- Omgekeerd: hogere productiviteitsgroei verlaagt de kosten aanzienlijk!
- Bovendien heeft een hogere productiviteitsgroei een groot hefboomeffect op de begroting, omdat de hogere lonen en bedrijfswinsten die hiermee gepaard gaan meestal aan marginale tarieven worden belast

Let's talk about productivity...

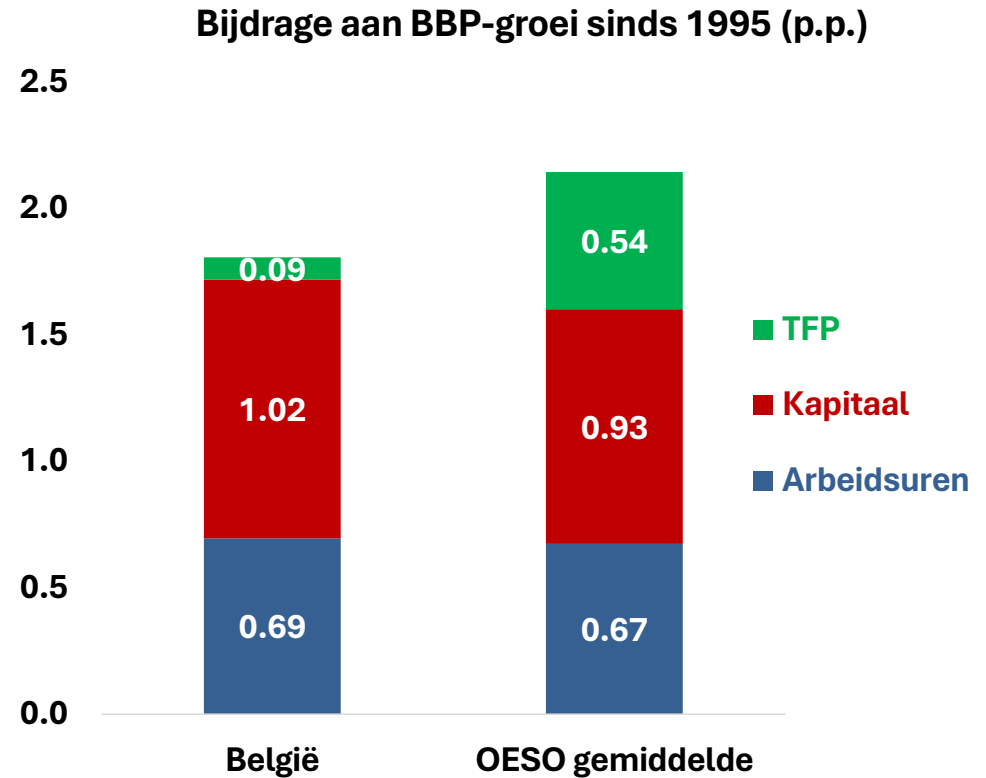
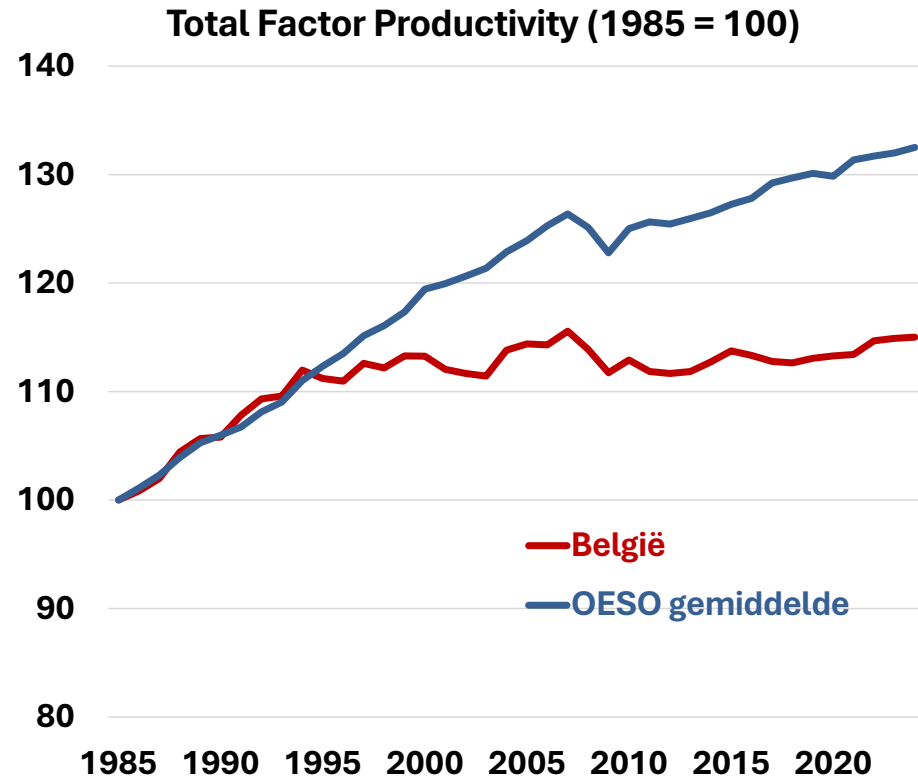

Verhogen van de productiviteit is niet "harder" werken

1. Meer “kapitaalgoederen” per werknemer (machines, infrastructuur,...) verhoogt de productiviteit => OK in België, maar kapitaalgoederen kosten ook geld
2. **Total factor productivity**: de efficiëntie waarmee productiefactoren (arbeid, kapitaal en grondstoffen) worden omgezet in output (toegevoegde waarde) => Hier knelt het Belgische schoentje!
 - Technologische innovaties, kwaliteit van arbeid (human capital, vaardigheden werknemers), betere organisatiestructuren en management, ...
 - De belangrijkste bron van welvaart en de meest milieuvriendelijke vorm van groei

Total factor productivity is bottleneck van NV België

- Het probleem situeert zich voornamelijk in de dienstensector (in de maakindustrie is TFP wel toegenomen)

VIJF ACTIEPUNTEN

om de productiviteitsgroei te verhogen

1. Kunstmatige intelligentie (AI)

Pessimistische visie: het laaghangend fruit is geplukt (bv. elektriciteit, communicatie, verbrandingsmotor, langer studeren), terwijl klimaatverandering en het hoge aandeel van de dienstensector voor tegenwind zorgen

Optimistische visie: **robotisering, automatisering en kunstmatige intelligentie** (“machines making machines”) **kunnen opnieuw zorgen voor hogere productiviteitsgroei**, vooral in de dienstensector

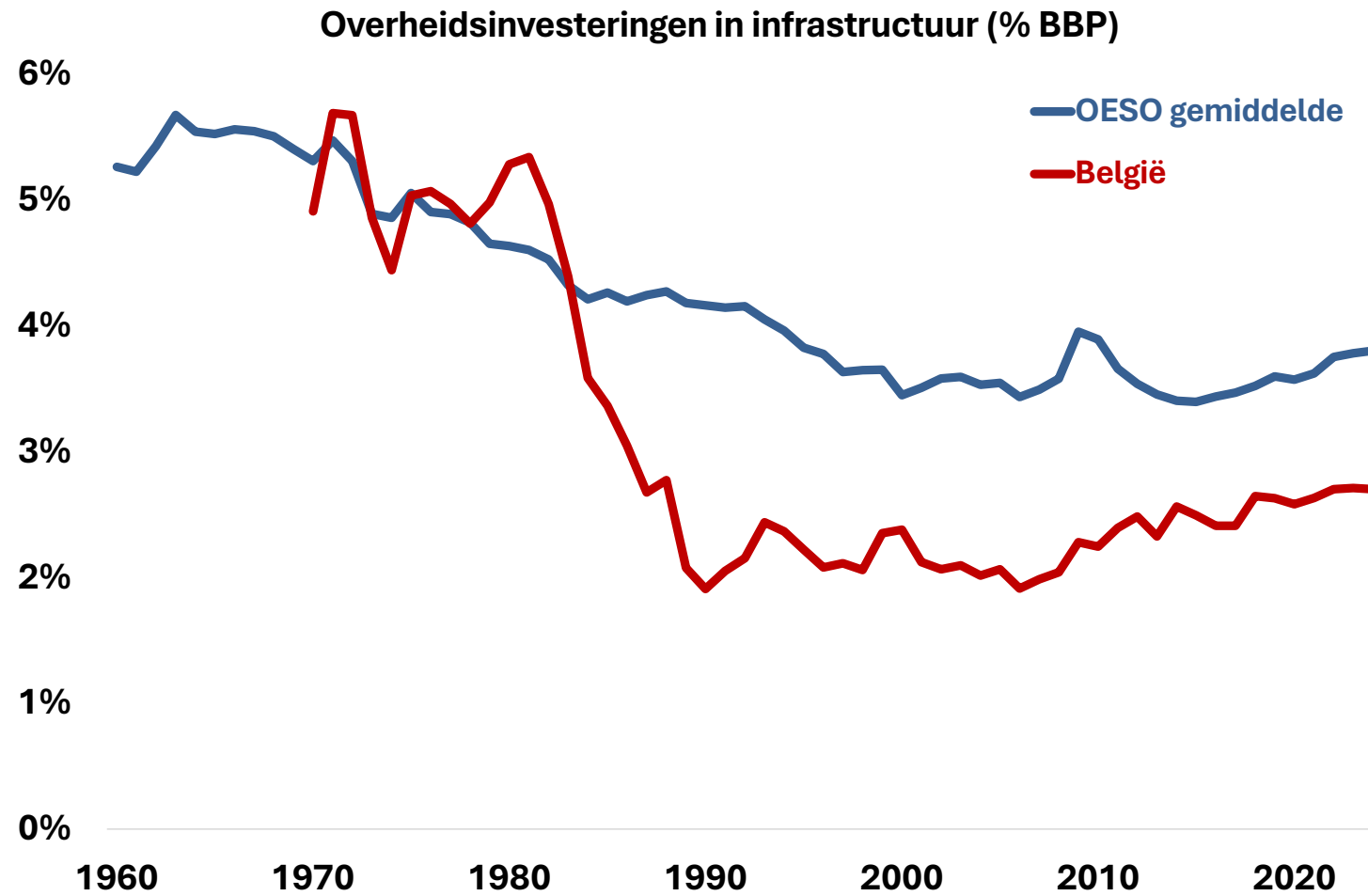
- De vrees voor jobverlies is ongegrond: historisch heeft technologische vooruitgang meer banen gecreëerd dan vernietigd
- Het is cruciaal dat werknemers zich kunnen aanpassen aan de nieuwe realiteit: belang van (her)scholing en levenslang leren!

2. Menselijk kapitaal (human capital)

De capaciteit om te innoveren en waarde te creëren hangt sterk af van de kwaliteit van arbeid — en dus van de opleiding van werknemers

- Het **onderwijssysteem** speelt hierbij een cruciale rol
 - PISA-scores van Belgische leerlingen zijn erop achteruit gegaan => **essentieel om dit om te keren**
 - Het aandeel studenten in STEM opleidingen (Science, Technology, Engineering & Mathematics) is laag vergeleken met andere landen
- Een cultuur van **levenslang leren** en on-the-job-training is eveneens belangrijk: België scoort zwak in de training van kortgeschoolde werknemers

3. Overheidsinvesteringen

- De kwaliteit van onze openbare infrastructuur scoort laag in internationale vergelijkingen — dit belemmert de mobiliteit en leidt tot verkeerscongestie

3. Overheidsinvesteringen

In de VS is ongeveer 1/4 van de TFP-groei sinds WO II te danken aan **overheidsinvesteringen in R&D**

- 1/3 van de vertraging sinds de jaren '60 is het gevolg van de daling van die publieke R&D investeringen
- Private bedrijven hebben dat meer dan evenredig gecompenseerd door zelf extra te investeren, maar het hefboomeffect op de macroproductiviteit was slechts een fractie van de overheidsinvesteringen
 - Publieke investeringen zijn fundamenteeler (ahead of time): private investeerders stappen typisch pas later in de innovatiecyclus in (bv. internet, GPS, draadloze communicatie, batterijen, touchscreens, Google zoekrobot, bio- en nanotechnologie)
 - Overheidsinvesteringen genereren **driemaal zoveel spillovers** naar andere bedrijven — vooral kleine ondernemingen profiteren hiervan

4. Arbeidsmarktdynamiek

Werknemers van NV België worden niet optimaal ingezet, en de mobiliteit van arbeid naar productievere bedrijven en sectoren is laag

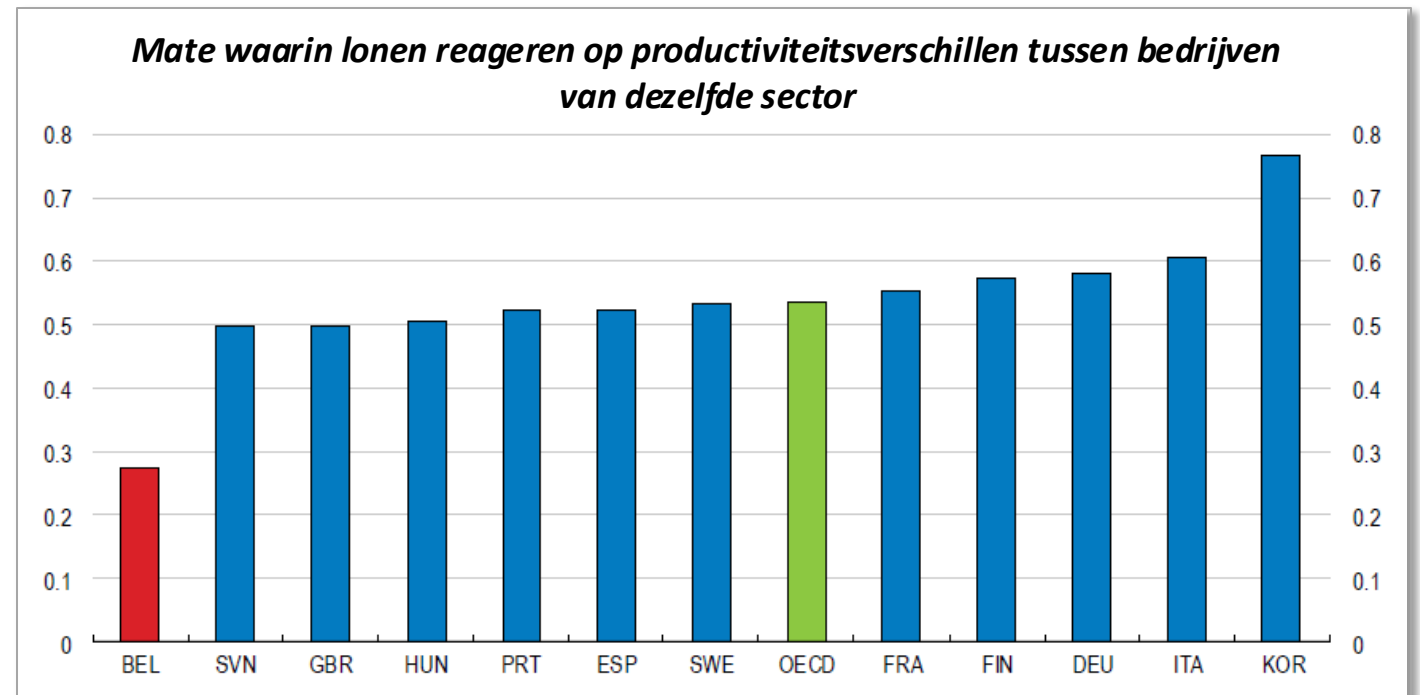
- Fiscale stimuli bevoordelen minder productieve jobs, zoals dienstencheques en flexijobs
- Hoge graad van eigendomsbezit vermindert de bereidheid om te verhuizen
- Sterke **jobbescherming** bij collectief ontslag en herstructureringen (België staat 2de op 36 OESO landen)
 - Onderzoek toont een negatief verband tussen jobbescherming en arbeidsproductiviteit: belemmert mobiliteit naar productieve bedrijven en verzwakt prikkels voor werknemers om productiever te worden

4. Arbeidsmarktdynamiek

Geringe loondifferentiatie in vergelijking met andere landen: bedrijven met het grootste groeipotentieel kunnen moeilijk de meest talentvolle werknemers aantrekken

- Dit is onder meer het gevolg van collectieve loononderhandelingen, automatische loonindexatie, de loonnormwet en loonstijgingen op basis van anciënniteit
- Verminderen ook de prikkel voor werknemers om productiever te worden

5. Ondernemersdynamiek

In NV België **wordt kapitaal ook niet op de meest productieve manier aangewend**, onder meer door een **ongelijke fiscale behandeling**

- Spaarboekjes, vastgoed en kunst worden fiscaal gunstiger behandeld dan het uitkeren van ondernemerswinsten
- Het is fiscaal voordeliger om winsten op te potten (en later als meerwaarde of bij liquidatie te realiseren) dan ze nu uit te keren en elders te investeren
- Ondernemers worden aangemoedigd om hun bedrijf met een meerwaarde te verkopen, eerder dan te groeien en dividenden uit te keren
- Bij een gelijke behandeling zou kapitaal naar de meest productieve bestemmingen vloeien

5. Ondernemersdynamiek

Onderzoek toont een **positief verband tussen competitie, innovatie en productiviteitsgroei**

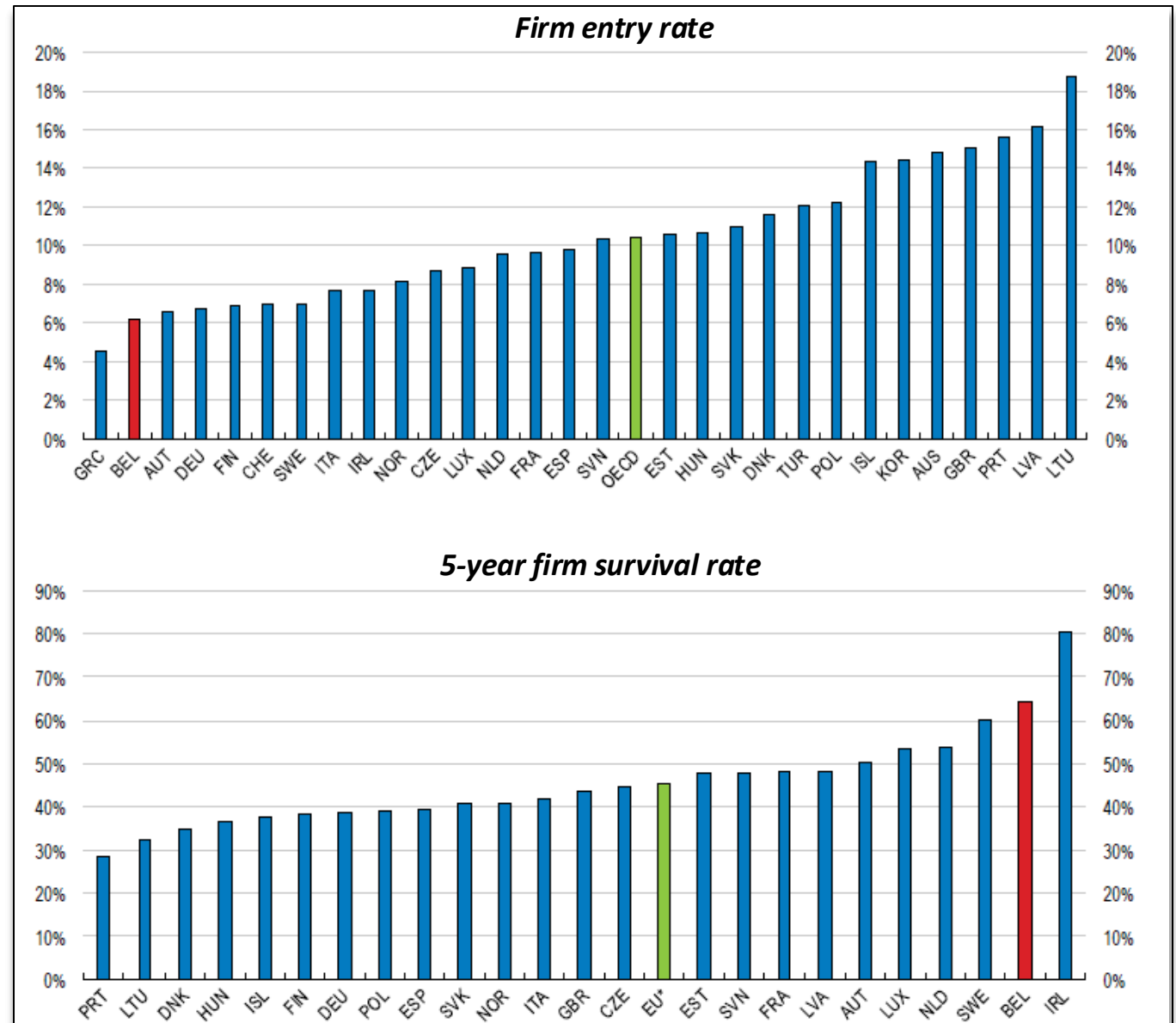
- In een competitieve markt moeten bedrijven productiever worden om niet uit de markt geprijsd te worden, terwijl innovatie beloond wordt met een groter marktaandeel
- **Creatieve destructie:** bedrijven met lage productiviteit verdwijnen, waardoor arbeid en kapitaal kunnen worden heralloceerd naar productievere bedrijven en sectoren
- Onze exportbedrijven, die actief zijn op internationale markten, tonen de hoogste productiviteitsgroei

5. Ondernemersdynamiek

Het **aantal oprichtingen en stopzettingen van bedrijven** is in België echter **erg laag**, wat wijst op een gebrek aan competitie

- Het aandeel “zombiebedrijven” is relatief hoog
- Het gevolg is minder innovatie, minder creatieve destructie en minder herallocatie van productiefactoren

5. Ondernemersdynamiek

De olifant in de kamer is regulering: volgens de **OESO-Indicator van Product Market Regulation “Regulatory barriers to firm entry and competition in a broad range of key policy areas”** staat België **31ste op 34 landen**

- België is kampioen van gereguleerde prijzen
- Langste doorlooptijden voor het verkrijgen van licenties en vergunningen
- Meer hindernissen voor buitenlandse producenten om de Belgische markt te betreden
- Hoogste barrières voor competitie in de dienstensector van alle OESO-landen: telecommunicatie, kleinhandel, notariaat, advocaten, accountants, architecten, vastgoedmakelaars, ...

“Productivity isn't everything, but in the long run it is almost everything”

Paul Krugman